

Д 58

3315-р

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

ДОВГАНЬ Олексій Валентинович

УДК 811.161.2'38'253

МОВОТВОРЧИСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДИТЯЧОЇ
ЛІТЕРАТУРИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧ. ХХІ СТОЛІТЬ

10.02.01 – українська мова

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 2011

НБ НПУ

100132633

8132

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті української філології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Науковий керівник: академік НАПН України,
доктор філологічних наук, професор
Мацько Любов Іванівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
Інститут української філології,
завідувач кафедри стилістики
української мови.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, доцент
Корольова Алла Валер'янівна,
Київський національний лінгвістичний
університет, завідувач кафедри теоретичної і
прикладної лінгвістики та української філології;

кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
Тищенко Оксана Миколаївна,
Інститут української мови НАН України,
відділ лексикології та лексикографії.

Захист відбудеться 19 вересня 2011 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.04 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий 15 серпня 2011 р.

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради К 26.053.04

А. В. Висоцький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення стилістичних особливостей мовотворчості українських перекладів англійської дитячої літератури другої половини XX – початку XXI століть для її цілісного й ціннісного осмислення, системного аналізу, який би дав змогу виявити лінгвостилістичні особливості перекладів та своєрідність авторської манери перекладу. Комплексне дослідження передбачає аналіз оригінальних та перекладних текстів для виявлення домінантних ознак стилю, основних вихідних засад та принципів стилістики перекладацької діяльності.

Переклад – диференційоване соціолінгвальне явище, функціонування якого пов'язане насамперед з питанням смислу в його найзагальнішому розумінні. Це тлумачення перекладу як лінгво-філософської домінанти, яка є простим категоричним силогізмом (опосередкованим умовиводом, що виникає на основі взаємодії двох мовних систем). У сучасній лінгвістиці існує розуміння перекладу як процесу психолінгвістичної (мовна і національна ідентичність, емотивні профілі) та лінгвокультурної (концептуалізація і мовні картини світу) ретрансляції, яка відбувається на фоні мовної інтерференції (взаємонакладення мовних структур у свідомості суб'єкта-перекладача). Переклад є відображенням самотності та співвідносності мовних схем у їх зіставно-типологічному (стилістичному) та смисловому (фрактальність та інтертекстуальність тексту) планах.

Український художній переклад з огляду на сукупність соціально-історичних та літературно-культурних чинників став важливим і невід'ємним компонентом української культурної полісистеми, забезпечивши її збереження й цілісність. Окреслюючи мету й місце художнього перекладу в системі національно-культурного розвитку, в українському перекладознавстві його розглядають як засіб захисту національних мов і культур (О. Чередниченко), стверджуючи його націєтворчу місію (Р. Зорівчак, М. Стріха). Звідси особлива увага до особистісного фактора в перекладі та розуміння ролі перекладача як митця, який засобами художнього перекладу збагачує рідну мову та літературу. У цьому контексті майстерність перекладацької діяльності виходить на перший план. Серед українських перекладачів варто відзначити Бориса Тена, М. Бажана, Г. Кочура, Ю. Лісняка, М. Лукаша, В. Мисика, В. Митрофанова, Д. Паламарчука, А. Перепадю, І. Світличного, А. Содомору, І. Стешенка тощо, які стали майстрами українського перекладу.

Вагомими також є переклади англійських художніх текстів для дітей (Ч. Діккенс, Р. Кіплінг та Л. Керрол), що були виконані у другій половині XX – початку XXI століть М. Пінчевським, Г. Пінчевською-Чекаль, О. Терехом, Ю. Сірим, В. Прокопчуком, В. Корнієнком та В. Корнієнком за редакцією І. Малковича, для яких характерним є високий ступінь мовотворчості.

Важливою й актуальною залишається проблема художньої майстерності перекладу та його ролі у збагаченні й розвитку української мови. Відсутність комплексних досліджень, присвячених мові українських перекладів англійської дитячої літератури та ідиостилію перекладачів другої половини XX – початку XXI століть, і потреба їх вивчення зумовлює актуальність роботи.

Література для дітей має у своїй основі дві головні функції: *розважальну* (власне фабула художнього твору) та *дидактичну* чи *виховну* (експліцитне або імпліцитне повчання). Означені функції здійснюють безпосередній вплив на зміст і форму такої літератури. Так, література для дітей має ряд особливостей:

– посилену і, головне, явну *динаміку* поведінки персонажів, яка виявляється у раптових неочікуваних поворотах сюжету та його стрімкому розвитку;

– *зрозумілість*, що є необхідною складовою збереження їхньої читацької прагматики;

– *елементи нереальності*: фантастики, абсурду, казки, гри тощо;

– *повчання*, що має прихований або явний характер.

Мова і стиль літератури для дітей перебувають у безпосередньому зв'язку з вищезначеними двома функціями. Саме тому настільки важливим є адекватне або відповідне їх перенесення у процесі перекладу.

Мета дослідження полягає у виокремленні й осмисленні мовностилістичних особливостей українських перекладів англійської дитячої літератури та виявленні творчих новаторських рис перекладачів як визначальних ознак їх індивідуального мовостилію.

Досягнення мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

– описати основні положення перекладної стилістики та їх вплив на відбір творів для перекладу;

– виявити конкретні мовностилістичні засоби, які використовуються у перекладних текстах другої половини ХХ – початку ХХІ століть;

– здійснити зіставний і лінгвостилістичний аналізи текстів оригіналів та перекладів на лексико-фразеологічному рівні та виявити головні стилістичні доміанти перекладених текстів;

– узагальнити й систематизувати мовні особливості українських перекладів англійської дитячої літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століть;

– проаналізувати переклади з погляду їхнього функціонального навантаження, зокрема їхнього значення для збереження та збагачення української мови, розвитку національної культури.

Об'єктом дослідження є українські переклади англійської дитячої літератури та відповідні їм тексти оригіналів. **Предметом** – лінгвостилістика перекладів та мовне новаторство перекладачів на рівні конкретних лексико-стилістичних перекладацьких рішень.

Матеріалом дослідження стали українські переклади Чарлза Діккенса («Олівер Твіст» у перекладі М. Пінчевського, Г. Пінчевської-Чекаль, О. Тереха (1987)), Редьярда Кіплінга («Книга джунглів» у перекладах Ю. Сірого (1920) та В. Прокопчука (1979)) і Льюїса Керрола (диалогія «Аліса у Країні чудес» та «Аліса у Задзеркаллі» у перекладах В. Корнієнка (2007); В. Корнієнка за редакцією І. Малковича (2001), а також відповідні їм оригінальні тексти.

Методи дослідження. Багатоаспектність роботи зумовила комплексний характер методики дослідження. Застосовано описовий та рецептивний методи

(означення змісту), елементи методу кількісних підрахунків (систематизація) та схематичного зображення елементів кількісних характеристик (унаочнення). Згадані методи зумовили використання лінгвостилістичного, перекладознавчого, контрастивного, компонентного, соціально-функціонального аналізів. Як додаткові, застосовуються метод лексичної та фразеологічної ідентифікації, метод опозиції, етимологічний, дистрибутивний та контекстуальний аналізи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше комплексно досліджено власне авторські методи перекладів дитячих творів, здійснено пошуки мовних відповідностей як складової конкретних перекладацьких стратегій та виявлено їхні стилістичні домінанти. Розроблено і запропоновано методіку лінгвостилістичного аналізу українських перекладів дитячої англійської літератури з використанням здобутків сучасної лінгвокультурології й етнолінгвістики.

Теоретичне значення наукової роботи полягає у всебічному дослідженні мовностилістичної майстерності перекладачів та національних особливостей їх перекладної мовотворчості. Систематизований підхід до цієї проблеми дає змогу узагальнити теоретичні засади лінгвопоетики українського художнього перекладу та окреслити перспективи дослідження лексико-фразеологічного рівня і стилю перекладної літератури. Результати наукової роботи є внеском в теорію українського художнього перекладу. Водночас вони можуть бути базою для подальшого вироблення методології лінгвокультурних та контрастивних досліджень перекладних текстів.

Практична цінність. Спостереження й результати дослідження можуть бути використані в навчальному процесі: у теоретичних та спеціальних курсах з лінгвостилістики, лінгвістики тексту, з історії та теорії художнього перекладу, з лексикології, лексикографії, зіставної стилістики, культури мови, бібліографознавства; під час викладання зарубіжної літератури. Окрім того, матеріал дослідження буде корисним при написанні історії українського художнього перекладу та укладанні перекладних словників.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження обговорено на засіданнях кафедри стилістики української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, апробовано в доповідях на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: «Українська мова в просторі і часі» (Київ, 24–25 березня 2009 року); «Культура мови в українському суспільстві» (Дніпропетровськ, 15–16 квітня 2010 року); «Людина та її ідентичність у добу глобалізації» (Львів, 29–30 червня 2010 року); «Філологія і освітній процес: 21 століття» (Одеса, 30 вересня–2 жовтня 2010 року); «Наукова спадщина О. О. Потебні в контексті розвитку європейської філологічної думки XIX–XXI ст. (до 175-річчя від дня народження О. О. Потебні)» (Харків, 5–7 жовтня 2010 року); «Мовна особистість у лінгвістичному та лінгводидактичному аспектах» (Горлівка, 23–24 листопада 2010 року); «Українська культура та ментальність: самобутність в умовах глобалізації» (Ялта, 28–30 січня 2011 року); «Научные исследования–2011» (Горлівка, 16 лютого 2011 року).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено в 11 одноосібних публікаціях, з них 5 – у фахових філологічних виданнях, затверджених ВАК України зі спеціальності 10.02.01 – українська мова.

Мета, предмет, об'єкт та завдання наукового дослідження дали змогу логічно й послідовно вибудувати його **структуру**: дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 17 позицій на 2 сторінках, списку використаної літератури із 316 позицій на 29 сторінках. Повний обсяг дисертації – 217 сторінок, з них основний текст становить 185 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, визначено загальну концепцію, об'єкт, предмет і мету дослідження, подано її завдання, також означена методологічна основа, наукова новизна та теоретичне значення, детально виписана структура наукової роботи, підкреслена актуальність та цінність досліджуваної проблеми.

Також у вступі висвітлено особливості літератури для дітей та її функції. Три розділи дисертації присвячені всебічному дослідженню мовотворчості українських перекладачів дитячої літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століть: два розділи є теоретичними (перший – теоретичний, другий – теоретико-практичний), третій – практичним.

У першому розділі – «**Теоретичні засади вивчення мовотворчості українських перекладачів дитячої літератури**» – висвітлено логіко-філософські передумови дослідження, питання художнього стилю, теорії перекладознавства, лінгвофілософське поняття порівняння як складову стилю художнього тексту тощо у науковій літературі.

На основі аналізу підходів ряду вчених (В. Комісаров, В. Коптілов, П. Копанева, В. Виноградова тощо) до визначення змісту поняття «переклад» встановлено, що переклад – це складне багатогранне явище, окремі аспекти якого можуть бути предметом дослідження різних наук, а інтердисциплінарність перекладу слід розуміти як невичерпну потребу суміжних знань. У межах перекладознавства вивчаються психологічні, літературознавчі, етнографічні й інші аспекти перекладацької діяльності, історія перекладацької діяльності у тій чи іншій країні або країнах, а також ідентичність перекладу.

У процесі дослідження з'ясовано, що український художній переклад має *націєтворчу місію* (Р. Зорівчак, Ж. Клименко, М. Стріха) і безпосередньо пов'язаний з проблемою *репрезентації мовних картин світу* в художньому тексті (Е. Чакалова, Н. Большакова, Л. Урубкова).

Залежно від предмета дослідження можна виокремити:

- *психологічне перекладознавство* (психологію перекладу);
- *літературне перекладознавство* (теорію художнього та літературного перекладу);
- *етнографічне перекладознавство* (етнографічні елементи художніх текстів);

– історичне перекладознавство (історична парадигма розвитку мов, що взаємодіють, і теорії перекладу зокрема);

– стиль перекладу (стилістику перекладу) тощо.

Провідна роль у сучасному перекладознавстві належить *лінгвістичному перекладознавству (лінгвістиці перекладу)*, яка вивчає переклад як лінгвістичне явище. Окремі види перекладознавства доповнюють один одного, прагнучи до всебічного опису перекладацької діяльності, у якому велику роль відіграють питання теорії перекладознавства (В. Радчук, С. Пазюк, Л. Мікуліна).

Аналіз джерел з досліджуваної проблеми дає змогу стверджувати, що художній переклад як різновид діяльності – один з проявів духовної культури (А. Корольова, О. Ачкасов), має розглядатися як важливий функціональний компонент її складної системи. При цьому і сам переклад завжди виступає як система (О. Чередишченко). Згадані положення – це об'єктивні умови для застосування системного аналізу при дослідженні тих чи інших проблем перекладознавства. Об'єкт аналізу в системному дослідженні вивчається як певна кількість зумовленого цілого. Головна роль у такому дослідженні приділяється виявленню багатосторонніх зв'язків і відношень з оточуючим об'єкт дослідження середовищем (О. Вовк). Властивості об'єкта як цілісної системи визначаються не тільки і не стільки підсумовуванням властивостей його різних елементів, скільки властивостями структури, особливими системотворчими зв'язками (Т. Гаврилів).

Переклад як джерело збагачення словникового складу мови є антропологічною константою, яка виявляється об'єктом пізнання, цікавим, насамперед, у епістемологічному плані (Н. Автономна, О. Юркевич): матеріально «обмеженим» текстами (оригіналу і перекладу), але в принципі «не завершеним». Слід сказати також, що переклад є максимально «фактичним», але головне у ньому – «відношення»: балансує між подібностями і відмінностями мов і культур, він стає *tertium comparationis* («третьою стороною»), яка, у ідеалі, набуває рис обох мовних і ментальних структур, узгоджуючи останні між собою. За своєю суттю переклад є процесом творчого осмислення перекладачем тексту оригіналу, його мистецькою взаємодією з останнім. У результаті такої співдії з'являється літературний твір: залежний формально, але самостійний по суті. Він (переклад) має чимало завдань (В. Радчук, Г. Мірам), їхня множина мінлива й має доміанти: кожна мовна, історична й національна спільнота, зрештою кожна перекладацька особистість розставляє свої паголови в сукупності функцій перекладу (М. Москаленко).

Завдяки перекладним текстам збагачується культура й мова новими мотивами, образами, жанрами, стилістичними прийомами, поняттями і відтінками смислу; каталізуються етнокультурологічні та концептуальні впливи, а також поживаються внутрішнє життя мовного середовища – як складник культурологічного контексту (Т. Гаврилів, Н. Галь).

Продовженням буття твору й культури є переклад як форма їхнього розвитку (М. Гольберг): твір – не «мертва» зацикленість статичного тексту, а факт рухливої людської свідомості. У деяких випадках іншомовний інваріант художнього твору, особливо автопереклад, слугує лакмусовим папірцем, на

якому можуть проявитися непомітні доти тенденції, відтінки смислів, що наявні у оригінальному творі.

Переклад – складне багатозначне поняття і явище, природа якого призводить до диференційованості значення, тобто його інтегрованість зумовлює міждисциплінарність функціонування. Значення перекладу виокремлюється на основі тієї «платформи», у контексті якої він розглядається: вихідні засади будь-якого дослідження здійснюють безпосередній вплив на кількість його функцій, головний смисл перекладу як процесу тощо.

Література для дітей за своїм призначенням і суттю є *ідеальним симулякром*, адже вона не лише є зображенням без оригіналу, але є своєрідним *оригіналом без зображення*: реальність, що відтворюється в ній, хоча і є похідною за своєю природою, все ж стає *первинною за змістом*, що, своєю чергою, призводить до зміни її смислорозрізнавальної природи. Головною особливістю такої літератури є *симулякризація* реального світу, перетворення його якісної характеристики у кількісну, тобто конвертування та інтеграція всіх його можливих смислів у певний *абстрактний концепт* (тут можна говорити про подвоєння абстрагування, оскільки термін «концепт» є абстрактним, а дуалізація його ідеальної природи виступає властивістю смислу), що набуває форми художнього твору і виявляє ознаки замкненої системи.

Стиль художнього тексту, як і художній переклад, перебуває у прямій залежності від лінгвофілософського поняття порівняння. Оскільки художній текст є не моделлю дійсності, яку спостерігає автор, а її проєкцією, тобто поняття мовної картини світу (Н. Більшакова) можна тут застосувати лише частково. Порівняння також є головним критерієм якості і самотутності художнього твору, а також художнього перекладу: у першому випадку йдеться про первинний продукт мисленнєвої діяльності автора, що вступає в дуальний зв'язок із дійсністю як рівна їй варіація або уявна заміна (мається на увазі такий тип протиставлення, як опозиція оригінальної ідеї / задуму щодо до похідної, що стала самотутною інтерпретацією). У другому – це пряме протиставлення оригінального твору з його художньою цінністю і його альтернативного варіанту, чим, по суті, і є переклад (таке зіставлення завжди є нерівноцінним, оскільки текст оригіналу, написаний автором на ґрунті своєї мови, не може зрівнятися зі своїм перекладним відповідником, оскільки той містить у собі іншу етносистему й інший тип суб'єктивності, а саме – суб'єктивність перекладача).

Переклад є не стільки конкретизованим процесом, що має закономірності й правила свого функціонування, скільки «броунівським рухом» смислів, що стикаються у двох системах культур. Конкретні перекладацькі рішення, засади та літературознавчі погляди спеціалістів перекладу мають риси індивідуального професіоналізму, а аналіз доцільності їх застосування є цілком суб'єктивною домінантою: говорити про успішність чи академічність, класичність перекладу творів для дітей можна, наприклад, з позицій читацької прагматики або мовностильової сторони художнього тексту.

Питання мовотворчості як автора, так і перекладача – це, насамперед, та ідиостильова домінанта художнього тексту, її збереження та перетворення у

процесі перекладу. Зокрема, майстерність автора у системі її творення та перекладача у процесі *від(спів)творення* стає особливо важливою у полікультурному полі автентичного і вторинного літературних творів та їх культурологічного компоненту.

Другий розділ – «**Прагматичні особливості процесу перекладу та лінгвостилістика українських перекладів**» – присвячений загальним практичним основам перекладознавства та їх безпосередній реалізації у перекладних текстах другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Акцентується увага на психолого-стилістичних особливостях перекладів дитячих творів та їх лінгвістичній специфіці, наголошується на окремих питаннях психолінгвістичних основ процесу перекладу, з якими пов'язане поняття інтерпретації.

Поняття інтерпретації, широко використовуване у різних науках, застосовується до тих об'єктів, природа яких допускає неоднозначність тлумачення смислу, а відтак деякий суб'єктивізм його розуміння. Такими об'єктами є *текст і літературно-художній твір* у цілому. Його інтерпретація передбачає можливість різного прочитання, різних висновків відносно комунікативно-прагматичної функції зображальних засобів і естетичних прийомів

Смисл, породжуваний у процесі інтерпретації, як і шлях до нього у кожного автора інтерпретації свій. На перший план виступає індивідуальний, особистий досвід суб'єкта і установки особистості, які ним визначаються.

Психолінгвістичний підхід у дослідженнях перекладних текстів виходить з базової ролі багатогранного досвіду індивіда в розумінні тексту, але категорично заперечує правомірність трактування знань у виключно понятійному (логічному або псевдологічному) аспекті. Одним із напрямків психолінгвістичного аналізу перекладу може бути сама *здібність перекладати*, або «*перекладацька компетенція*». Перекладацька компетенція передбачає здатність розуміння тексту оригіналу і створення тексту на мові перекладу. Окрім того, перекладацька компетенція містить і елементи двох культур, що перетинаються у процесі перекладу.

Як і будь-яке явище чи предмет мовної дійсності, поняття інтерпретації є глибоко диференційованим, а відтак можна говорити про його двоплановість: так само як фізичний світ відображається у свідомості індивіда, свідомість індивіда відображається у фізичному світі (віддзеркалення об'єктивного світу є, по суті, абсолютно суб'єктивним). Так, воно (питання інтерпретації) нерозривно пов'язане з такими поняттями, як *категоризація*, *проекція* та *концептуалізація*: людина виступає об'єктом (фактично, сприймачем) впливу фізичного світу, тобто її свідомість упорядковує (*категоризує*) інформацію, перетворюючи семантичні блоки у *концепти*, і *проекує* мисленнєве утворення – результат всієї операції.

Переклад є співтворчістю перекладача й автора, яка реалізується у двоплосинних репрезентаціях спеціалістом тексту оригіналу. Перша площина – *свідома*, вона складається з тих методичних засад, на які перекладач орієнтується, це, власне, його перекладацька концепція, якою він

послугується у своєму перекладі. Друга – *підсвідома*, це складне імпліцитно-психологічне утворення, яке невідкладно перекладачеві, це складові його індивідуальності.

Беззаперечним є зв'язок тексту і мислення. Оскільки текст є кінцевим продуктом людської мисленнєвої діяльності, що підпорядковується законам і процесам, які діють у свідомості людини. Психолінгвістичні основи творення тексту та його функціонування пов'язані *ретрансляційною природою* останнього (текст, у нашому розумінні, не тільки транслює реальність, але і дефрагментує її, розбиваючи своїми акцентами смислу). Ми маємо на увазі, що він не є відповідником реальності або її копією, це автономне графічне утворення, її варіація, яка відображає певні тенденції останньої.

Навколо текстів і всередині них вибудовується мережа відношень автора, читача та героя, які базуються на механізмі *ідентифікації*. Ідентифікації різного роду нашаровуються одна на одну, вступають у протиріччя, продовжуючи бути невід'ємними одна від одної, створюючи тим самим неповторний стиль твору. Адекватне перенесення всієї мережі ідентифікацій тексту оригіналу, які нерозривно пов'язані із його стилем, є неможливим. У процесі перекладу відбувається частково співвідносна заміна одного шару ідентичностей іншим. При цьому ці шари не протиставляються один одному, а є своєрідними інтерпретаціями (якщо не форми, то смислу) одне одного.

Для процесу перекладу є також характерним зміщення смислових акцентів тексту оригіналу з його ментальними підструктурними елементами, серед яких одним з провідних є *емотивний профіль* у функціонально-прагматичному аспекті, тобто з метою наближення твору до читача перекладач усвідомлено відкидає певні складові первинної емотивності вихідного тексту, замінюючи іншомовні елементи на «власні» – не завжди адекватні – мовно-емотивні відповідники.

Важливою для досліджень перекладних текстів є естетична *концептуалізація* світу, яка є близькою до проблеми *мовних картин світу*. Кожний літературний твір втілює індивідуально-авторський спосіб сприйняття й організації світу, тобто особистісний варіант концептуалізації світу. Знання автора, що відображаються в індивідуально-художній формі, є системою уявлень, спрямованих до адресата. У цій системі, поряд з універсальними загальнолюдськими знаннями, існують унікальні, самобутні, інколи парадоксальні уявлення автора, які знаходять свій вияв у стильовій домінанті художнього твору і виявляються у створюваній ним *мовній картині світу*. Отже, концептуалізація світу в художньому тексті, з одного боку, відображає універсальні закони світобудови, а з іншого, – індивідуальні, навіть унікальні ідеї, що уявляються.

Стиль художнього тексту є осередком таких ідей і поглядів, що репрезентують їх у формі культури. Індивідуально-авторська концепція світу, яка базується на концептосфері певної культури в цілому, може містити поряд з елементами, маркованими рідною культурою, інокультурні домішки або створені у рамках штучної оригінальної індивідуально-авторської концепції світу. У перекладі відбувається зіткнення концептосфер двох культур (ми

говоримо тут про класичний варіант перекладу – переклад з оригіналу), носіями яких є автор і перекладач, а також «третя сторона» – читач. Означена система носить нестабільний деструктивно / конструктивний характер, оскільки така взаємодія може сприяти як позитивному обміну іноконцептами, так і накладанню їх одне на одного, що призведе до нівелювання культурного дискурсу тексту оригіналу текстом перекладу.

Особливістю перекладних текстів є *мовна інтерференція*, яка продукується їх природою, адже основним джерелом художнього перекладу є білінгвальність спеціаліста, який його здійснює. Майстерність перекладача безпосередньо залежить від його сприйнятливості інокультурних інтенцій. Стилiстичний потенціал інтерференції невичерпний, оскільки вона є одним з найпродуктивніших елементів авторської майстерності. У перекладі вона має здебільшого негативний характер, позаяк функціонування в особистості спеціаліста більше як однієї мови викривлює її мовно- і лінгвокультурний профіль. Однозначного вирішення цього питання не існує, але воно безпосередньо пов'язане з перекладацькою компетентністю (ретельна робота перекладача над дотриманням мовних норм, функціонування яких у перекладі – підґрунтя до його успішності та якості).

Текст є прагматичним за своєю суттю. Будь-який текст від короткого рекламного слогану до розлогі наукової розвідки має смисл. *Фрактальність* та *інтертекстуальність* смислу художнього тексту – головні ознаки його повнофункціональності. Фрактальність (подібність частини до цілого) репрезентує таку його ознаку як цілісність, що виявляється в інтеграції компонентів його семантики у певний наратив (ідею) і фрактальну стильову доміную, яка постійно відтворюється у кожному текстовому фрагменті. Інтертекстуальність та *інтермедіальність* представляє зв'язок художнього тексту з іншими текстами або іншими продуктами людської діяльності. Остання пов'язана з антропоцентричною природою тексту (створений людьми і для людей), а відтак психологічною вмотивованістю останнього іншими текстами, якщо не прямо, то опосередковано різною мірою.

Складність художнього перекладу зокрема і перекладу загалом у тому, що він є *неадекватною* інтерпретацією стилю тексту оригіналу. Фрактальні та інтертекстуальні ланцюжки оригінального тексту є особливими компонентами його стилю. Головним, у такому сенсі, у роботі перекладача є саме неадекватна заміна такого інокультурного ланцюжка подібним, схожим, таким, який би створив нові системи смислів через передачу нової семантики іномовних посилань, алюзій тощо, і саме такий переклад зміг би частково екстракціювати стиль тексту оригіналу.

Художній текст – відкрита знакова система, пов'язана семантичними поєднаннями між своїми складниками. Важливим компонентом зв'язку між ними є *стиль* тексту, завдяки якому і досягається органічна єдність всієї структури, її цілісність.

Специфіка творів художньої літератури як мистецтва полягає в тому, що письменник у створюваному художньому образі реалізує свої ідейно-естетичні настанови. У зв'язку з цим художній образ як частина художнього тексту, з

одного боку, звернений до літературних образів, тобто загальної системи образів літературного художнього твору, а з іншого, – до мови, художнього матеріалу, тобто пов'язаний зі словесним образом.

Стиль, на відміну від інших факторів, що забезпечують семантичну зв'язність тексту, є універсальним для всіх дозволених інтерпретацій смислів тексту, а отже, пронизує його на всіх шарах і контекстах культури. Оскільки інформація не відображає світ окремо, а тільки світ у його єдності з суб'єктом, то теоретично мета і смисл міжкультурної комунікації, яка полягає у максимально точній і однозначній передачі та розумінні тексту перекладачем, є недосяжним ідеалом.

У розділі подається також аналіз образу дитини як головного об'єднуючого фактору для письменників різних національностей і часів. Роль дитини та її місце у суспільстві – правовому, соціальному, морально, етичному, педагогічному та інших дискурсах – завжди є актуальним для перекладача, адже дитина є реципієнтом, на якого він має орієнтуватися у своїй роботі.

Образ дитини в англійській літературній традиції вікторіанських часів мав свої особливості: особливо популярними були художні тексти, у яких вона поставала наратором, тобто навколишній світ зображувався її очима. Відображення означених тенденцій у творчості трьох англійських письменників – Чарлза Діккенса, Редьярда Кіплінга та Льюїса Керрола (Чарлза Доджсона) – було глибоко індивідуальним і специфічним. Різниця між означеними авторами була не тільки у творчій манері, стилі, але, насамперед, у віковій аудиторії. Означена диференціація, на нашу думку, є дуже важливою для розуміння специфіки творчого феномену кожного, оскільки віковий ценз (хоч і умовний, проте наявний) все ж мав місце. Так, обидві «Книги джунглів» Р. Кіплінга традиційно відносять, як і «Тарзана» Е. Берроуза, до творів, створених для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; творчий доробок Ч. Діккенса із притаманними йому сентиментальністю, наївністю та театральністю – до «підліткових» текстів, у яких важливим є моралізаторський стрижень. Окремо стоїть багатопланова діалогія Л. Керрола про Алісу, оскільки вона не має чітко окресленого вікового цензу, а її спрощений варіант – «Аліса для малюків» із великими ілюстраціями і збільшеним шрифтом, доводить, з певними заувагами, свою універсальність для будь-кого віку.

Третій розділ – «Мовностилістичні особливості українських перекладів дитячих творів (Ч. Дікенс «Олівер Твіст», Р. Кіплінг «Книга джунглів», Л. Керрол «Аліса в Країні чудес» та «Аліса у Задзеркаллі»)» – є дослідженням українських перекладів англійської дитячої прози: стилістичних особливостей фонові і безеквівалентної лексики та фразеології, а також контекстуальної семантики, слів-номінацій, іншомовних реалій та інших мовних особливостей творчої манери перекладачів, що відображається у контексті стильової, фразеологічної та лексичної відповідності тексту оригіналу.

Одним з визначальних аспектів перекладу є проблема передачі стилістичних прийомів на інокультурному підґрунті. Важливість вивчення перекладу образних засобів зумовлена необхідністю адекватної передачі

образної інформації художнього твору на інокультурному підґрунті, відтворення стилістичного ефекту тексту оригіналу в перекладі.

Стилістичний аспект художнього тексту є необхідним для перекладача, без нього не може бути повноцінного перекладу. Саме він у мові відповідає не тільки за переклад з мови оригіналу на мову перекладу, але і за особливості твору та майстерність перекладача. Адже від того, як перекладач зможе виразити смисл стилістичних одиниць, і залежить успішність перекладу. Якісний переклад послуговується способами передачі деяких стилістичних прийомів, які були використані в оригіналі для того, щоб увиразнити текст.

Стилістика творів трьох означених авторів нерозривно пов'язана зі своєрідністю їх творчої манери. Так, головною особливістю ідиостилистики роману **Чарльза Діккенса** є емоційно-забарвлена, неологізована лексика, за допомогою якої автор майстерно передає так зване інформаційне тло твору: реалії англійського життя, специфіку функціонування мови, соціальний статус і місце певного персонажа тощо.

Високою перекладацькою компетентністю відзначаються переклади цього автора спеціалістами (**М. Пінчевський, Г. Пінчевська-Чекаль, О. Терех**), які над ними працювали, оскільки у їхньому доробку виявляється глибока повага до тексту оригіналу, ґрунтовне знання англійських реалій та кропітке (й успішне) їх адаптування до рідної культури.

Конкретні перекладацькі рішення у тексті зумовлені теоретико-методологічними засадами функціонування перекладу в українській культурі: український переклад здавна виконував націєтворчу функцію, зумовлюваний нею певний відхід від класичних засад перекладу й українізування перекладних текстів з метою розвитку національної мови та літератури.

Українські переклади мають перевагу над іншими варіантами оригінального тексту, оскільки своєрідна, зневажлива, повна іронії та кепкування мова Спритного Пройди (та інших представників лондонського дна) постає живою і природною. Експресивно забарвлені лексеми: «*пройда*», «*шкарбан*», «*малеча*», «*друзяко*» тощо є стилістично виправданими і доцільними, їх використання не спотворює стильової домінанти тексту оригіналу, а органічно підкреслює, надаючи нового значення, «українськості».

Недоліком перекладу роману Ч. Діккенса «*Олівер Твіст*» є повне ігнорування авторської орфографії (лексеми: «*hullo*», «*nviv*», «*agin*»), що є невід'ємним елементом стилістики всього твору. Останнє зумовлює зниження художньої вартості перекладного тексту порівняно з текстом оригіналу: відсутність певного соціолінгвального нашарування призводить до меншої стильової виразності.

Своєрідним стилем відзначалась творчість **Редьярда Кіплінга**, для якої була характерною самобутність тематики та найменувань. Українські переклади (**В. Прокончук** та **Ю. Сірий**) цього письменника мають певні перекладацькі рішення і стратегії, які виявляються у стильових особливостях. Серед яких є:

– наявність елементів (але не всього) авторського стилю, який полягає у вираженому зниженому емотивному профілі творів, їх явній деталізації

(псевдодокументальності). Означений профіль у перекладних текстах виявляється лише частково, оскільки він безпосередньо пов'язаний зі смисловою стороною синтаксичних і морфологічних побудов, створених письменником, і має особливу природу свого функціонування: а) основою для емотивного профілю є індійські реалії у призмі англійського колоніального світосприйняття; б) це зумовлює *реальну* неспроможність його перенесення у процесі перекладу, але не варіювання. Останнє призводить до фрагментарності емотивного профілю, його «розмитості» у перекладних текстах;

– залежність градації літературознавчої та мовознавчої вартісності перекладних текстів від перекладацьких рішень, що були прийняті спеціалістами (точніше було б сказати, їх перекладацької компетенції). Так, вирізняється у цьому плані переклад, здійснений Ю. Сірим, у якому не лише присутні помилки авторського перекладу (плутання значень омонімів; неправильний переклад назв; «випускання» речень, наявних у тексті оригіналу; зміна семантики всього уривку тощо), але і його смислове викривлення, що, безперечно, впливає на весь текст у цілому, спотворюючи його стилістику. Натомість, стилістично вдалим є переклад В. Прокопчука, для якого характерні повага до смислу тексту оригіналу та успішне стильове і художнє адаптування останнього до українських реалій;

– ускладненість мови художнього твору ненормативними елементами, що, насамперед, порушує його читацьку прагматику: у текстах, створених для дітей, наперед виходить план змісту, але форма теж відіграє важливу роль. Саме тому, що смисл матеріалізується у ній, вона має бути максимально доступною, легкою для засвоєння тощо. Відтак, використання Ю. Сірим таких ненормативних лексем як: «найулюблене», «малі», «збірався», «гильки», «шиноді» тощо, – призводить до втрати розуміння читачами окремих слів, що впливає на цілісність їхнього сприйняття всього твору (наведене твердження є справедливим з позицій сьогочасної стилістики перекладу, але на час створення означеного варіанту був чинний так званий «скрипніківський правопис», відповідно до норм якого і був створений означений текст);

– присутність у текстах обох перекладів віршованих елементів тексту оригіналу, що довгий час залишалися неперекаладеними.

Самобутність стилю **Льюїса Керрола** (численні алюзії, гра слів, «пряме» прочитання метафор та каламбурів, безліч відсилань до англійських реалій, використання фольклору, сатира й сарказм тощо) призводить до великих ускладнень в процесі перекладу. Для перекладів (**В. Корнієнко** та **В. Корнієнко за редакцією І. Малковича**) Льюїса Керрола є характерними:

– авторська омонімія, на якій ґрунтуються численні лінгвістичні ігри у діалогії (майстерність її творення та обігрування залежить від перекладацької компетентності спеціалістів). Її актуалізація у перекладних текстах часто виступає засобом увиразнення керролівського стилю (наприклад розділ II «Задзеркалля» під назвою «Сад говорючих квітів»);

– «дитяча» етимологія, яку автор використовує для неологізації та підкреслення омонімічності створених ним каламбурів (наприклад, розділ III «Задзеркалля» під назвою «Задзеркальні комахи»);

– наявність численних розбіжностей зі змістом тексту оригіналу, яка зумовлена присутністю у тексті безлічі англійських реалій, що не є зрозумілими інокультурним читачам. Унаслідок цього, перекладач змушений або їх пояснювати, або замінювати власними (наприклад, розділ IX «Країни чудес» під назвою «Про що розповідала Казна-Що-Не-Череха»);

– привнесення реалій мови перекладу у тканину тексту оригіналу, що призводить розмивання національної картини світу твору, його етнолінгвістичного компоненту (наприклад, розділ X «Країни чудес» під назвою «Омарова кадрили»);

– відсутність єдиного підходу до перекладу діалогії, що спродуковано багатоплановістю і диференційованістю її смислів (наприклад, різниця між двома виданнями у перекладі В. Корнієнка).

ВИСНОВКИ

Для українських перекладів англійської дитячої літератури другої ХХ – початку ХХІ століть є характерним високий ступінь мовотворчості, нестандартності художніх прийомів та самобутності перекладацьких рішень. Головними їх особливостями є:

– взаємозалежність відбору творів для перекладу і конкретних мовностилістичних рішень, яка виявляється у розумінні українського перекладу як засобу збагачення рідної культури, і майстерному стильовому перенесенні авторських інтенцій тексту оригіналу. Високою перекладацькою компетентністю відзначаються переклади В. Прокопчука, для яких є характерним професіоналізм, чудове володіння рідною мовою та довершене співвідношенням авторського / перекладацького стилів;

– конкретні мовностилістичні засоби, які використовуються у перекладних текстах другої половини ХХ – початку ХХІ століть серед яких: застосування формально-морфологічної еквівалентності (М. Пінчевський, Г. Пінчевська-Чекаль, О. Терех), використовуваних перекладачами лексем (заміна однієї морфологічної одиниці іншою: вигук – вигуком («*hullo*» – «*агов*»), числівник – числівником («*sivin*» – «*сім*») тощо) і одночасна втрата викривленої авторської орфографії («*hullo*», «*sivin*», «*wot*» тощо); імпортування у текст перекладу ненормативних лексичних одиниць (Ю. Сірій), що є стилістично невиправданим («*найулюблене*», «*малл*», «*збірався*» тощо), оскільки призводить до втрати його художньої вартісності і рівня читацької прагматики; невідповідність емотивного профілю текстів оригіналу і перекладу (Ю. Сірій та В. Прокопчук), яка спродукована семантикою морфологічних і синтаксичних побудов – елементів ідіостилю автора; низький рівень перекладацької компетенції (Ю. Сірій), наслідком чого є плутання значень омонімів і неправильний переклад назв тощо, (омонічні лексеми «*sleep*» («*спати*») та «*slip*» («*ковзати*»), призвели до викривлення семантики текстового фрагменту: зоологічно невідповідне «*rock pytho*» («*гірський пітон*») – «*пітон-гадюка*» тощо); майстерне перенесення авторської омонімії (В. Корнієнко): «*окаяннологія*», «*гастрономія*», «*дригонометрія*» тощо та лінгвістичних ігор («*смажень*» – четверта година пополудні, коли щось

смажиться на обід; «швимкі» – швидкі та щемкі; «якси» – трохи япірки, трохи борсуки, а коли вони спірально, то трохи мовби й коркотяги тощо);

– стилістична майстерність на лексико-фразеологічному рівні як джерело головних стилістичних домінант перекладених текстів (М. Пінчевський, Г. Пінчевська-Чекаль, О. Терех), яка виявляється у майстерному відтворенні емоційно-забарвленої лексики персонажів твору і семантичній доцільності використовуваних лексем («*пройда*», «*шкарбан*», «*малеча*» тощо); відображенні ідентичності автора за посередництва його складових елементів (В. Прокопчук та Ю. Сірий) (наприклад, деталізації), що репрезентується у максимальній відповідності мов текстів оригіналу і перекладу; високому рівні мовотворчості при перенесенні алюзій, ігор слів, «прямого» прочитанні метафор, а також обігруванні смислу компонентів лексем тощо (В. Корнієнко та В. Корнієнко за редакцією І. Малковича): «*Hater*» («*Капелюшник*») – «*Капелюшник*» (2001) та «*Кепалюшник*» (2007) (від дієслова «*кепкувати*»); «*March Hare*» («*Березневий Засць*») – «*Солоний засць*» (використано приповідку «*Гаяють як солоного зайця*»); «*Cheshire Cat*» («*Чеширський Кім*») – «*Масничий Кім*» (використано приказку «*Не все коту маслиця*») тощо;

– актуалізація авторської омонімії та «дитячої» етимології (В. Корнієнко): «*деревний коник-годанець*»; «*лижучи – лежачи*»; «*стати на хвилинку – спати на хвилинку*» тощо; наявність численних розбіжностей зі смислом текстів оригіналів, яка зумовлена присутністю у них культурологічних реалій (В. Корнієнко, Ю. Сірий та В. Прокопчук): проблема імені «*hater*», з яким пов'язаний цілий пласт англійського фольклору, де шаленці посідають чільне місце тощо; привнесення українських реалій у перекладені твори з метою їх більшої зрозумілості для українських дітей (В. Корнієнко): «*Білокітний Лицар-Біляк*» (козак, що відбуває у запорожців випробувальний термін перед посвяченням) тощо, що призводить до «розмивання» мовних картин світу тощо;

– високий рівень якості українських перекладів з погляду їх функціонального навантаження, зокрема їхнього значення для збереження та збагачення української мови, розвитку національної культури. Ця тенденція яскраво виявляється у всіх перекладах, особливо у В. Корнієнка, переклади якого є художньо досконалими, стилістично майстерними. Численні лінгвістичні ігри, «прямі» прочитання автором гри слів тощо містять доречно створені або запозичені з українського фольклору та мовлення вирази, відтворені у перекладі. Обсяг стилістичних прийомів, створених перекладачем за аналогією до авторських, сприяє подальшому розвитку української мови і культури.

Художній переклад – це мовно-ментальна інтерпретація перекладачем тексту оригіналу і складний та багатогранний процес, який полягає не просто у заміні однієї мови іншою: окрім власне лінгвістичних чинників, перетинаються різномірні культури, особистості, рівні розвитку автора і перекладача, традиції й новаторство у перекладі. Основне завдання перекладача – найточніше передати думку автора, відтворивши і його художні прийоми. Такий переклад є

вдалим і стає частиною художньої літератури того народу, мовою якого він здійснювався.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях

1. Довгань О. В. Інтертекстуальність художнього тексту як проблема у процесі перекладу / О. В. Довгань // Вісник Харківського національного університету № 910. Серія: Філологія. – Х., 2010. – Вип. 60, ч. 1. – С. 398–401. – Бібліогр.: 5 назв.

2. Довгань О. В. Концептуалізація як фактор інтерпретації художнього тексту та збереження його стилю у процесі перекладу / О. В. Довгань // Дослідження з лексикології і граматики української мови / Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. – Д., 2010. – Вип. 9. – С. 57–67. – Бібліогр.: 15 назв.

3. Довгань О. В. Майстерність перекладу в контексті відповідності тексту-першоджерелу / О. В. Довгань // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8, Філологічні науки (мовознавство і літературознавство) : зб. наук. пр. / за ред. Л. І. Мацько. – К., 2009. Вип. 3. – С. 141–147. – Бібліогр.: 19 назв.

4. Довгань О. В. Поняття фрактальності у контексті перекладу художніх творів для збереження смислу / О. В. Довгань // Система і структура східнослов'янських мов : до 175-річчя Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Гончаров (відп. ред.) та ін. – К., 2010. – С. 271–277. Бібліогр.: 15 назв.

5. Довгань О. В. Категорія порівняння як складова художнього тексту та її значення для його стилю / О. В. Довгань // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 9, Сучасні тенденції розвитку мов : зб. наук. пр. / за ред. В. І. Гончарова. – К., 2011. – Вип. 5–С. 88–92. – Бібліогр.: 2 назв.

Методичні рекомендації, статті, тези доповідей:

6. Довгань А. В. Языковая интерференция как проблема в процессе перевода / А. В. Довгань // Русско-зарубежные литературные связи : межвуз. сб. науч. тр. / под ред. Н. М. Ильченко. – Н. Новгород, 2010. – Вып. IV. – С. 44–49. – Библиогр.: 5 назв.

7. Довгань О. В. Категорія реальності художнього твору як його стильова домінанта та її збереження у процесі перекладу (на матеріалі роману Ч. Дікенса «Олівер Твіст») / О. В. Довгань // Научные исследования-2011 : материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. по философским, филологическим, юридическим и пед. наукам. – Горловка, 2011. – С. 35–41. – Бібліогр.: 6 назв.

8. Довгань О. Мовна ідентичність у контексті стилю художнього твору та його збереження у процесі перекладу / О. Довгань // Матеріали міжнародної міждисциплінарної конференції «Людина та ідентичність у добу глобалізації», 29–30 червня 2010 р. / відп. за вип. А. Карась. – Л., 2010. – С. 324–326. – Бібліогр.: 1 назва.

9. Довгань О. В. Мовностилістичні особливості перекладу каламбурів (на прикладі «Аліси в Країні чудес» Л. Керрولا) / О. В. Довгань // «Філологія і

освітній процес: 21 століття» : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – О., 2010. – С. 51–54. – Бібліогр.: 4 назви.

10. Довгань О. Особливості функціонування емотивних профілів у перекладному тексті / О. Довгань // Вісник студентського наукового товариства Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Мовна особистість у лінгвістичному та лінгводидактичному аспектах». – Горлівка, 2010. – Вип. 25. – С. 49–52. – Бібліогр.: 2 назви.

11. Довгань О. В. Сфера модальності як складова процесу комунікації в художньому тексті / О. В. Довгань // Українська культура та ментальність: самобутність в умовах глобалізації : матеріали III Всукр. наук.-практ. конф. 28–30 січ. 2011 р. – Сімферополь, 2011. – С. 27–30. – Бібліогр.: 5 назв.

АНОТАЦІЇ

Довгань О. В. Мовотворчість українських перекладачів дитячої літератури другої половини ХХ – поч. ХХІ століть. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01. – українська мова. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2011.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню мовотворчості українських перекладачів дитячої літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століть. У ній проаналізовано мову українських перекладів англійської дитячої літератури та ідиостиль перекладачів. Вивчено та осмислено мовностилістичні особливості українських перекладів англійської дитячої літератури, виявлено новаторські риси творчого почерку перекладачів як визначальних ознак їх індивідуального мовостилю.

Уперше проведено цілісний мовностилістовий аналіз мовних особливостей українських перекладів англійської дитячої літератури. Виявлено основні засади перекладної стилістики та її вплив на відбір творів для перекладу і конкретні мовностилістичні рішення.

Здійснено зіставний лінгвостилістичний аналіз текстів оригіналів та перекладів на лексико-фразеологічному рівні та виявлено на цій основі головні стилістичні домінанти перекладених текстів. Оцінено переклади з погляду їх функціонального навантаження, зокрема їхнього значення для збереження та збагачення української мови, розвитку національної культури.

Ключові слова: переклад, художній переклад, стиль, індивідуальний стиль, стилістика перекладу, література, дитяча література.

Довгань А. В. Языковое творчество украинских переводчиков детской литературы второй половины ХХ – начала ХХІ вв. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.01. – украинский язык. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2011.

Диссертационная работа посвящена исследованию языкового творчества украинских переводчиков детской литературы второй половины ХХ – начала

XXI веков. В ней проанализирован язык украинских переводов английской детской литературы и идиостиль переводчиков. Изучены и осмыслены языково-стилистические особенности украинских переводов английской детской литературы, выявлены новаторские черты творческого почерка переводчиков как основополагающих признаков их индивидуального языкового стиля.

Впервые проведен целостный языково-стилевой анализ языковых особенностей украинских переводов английской детской литературы. Выявлены основные тенденции переводческой стилистики и ее влияние на отбор произведений для перевода и конкретные языково-стилевые решения.

Произведен сопоставительный лингвостилистический анализ текстов оригиналов и переводов на лексико-фразеологическом уровне и выявлены на этой основе главные стилистические доминанты переводных текстов. Оценены переводы с позиций их функциональной нагрузки, в частности их значение для сохранения и обогащения украинского языка, развития национальной культуры.

Ключевые слова: перевод, художественный перевод, стиль, индивидуальный стиль, стилистика перевода, литература, детская литература.

Dovgan O. V. Linguistic art of Ukrainian translators of children's literature of the second half of XX – beginning of XXI centuries. – Manuscript.

Thesis for a Candidate degree in Philology in speciality 10.02.01 – “The Ukraine language”. – M. P. Dragomanov National Teacher Training University, Kyiv, 2011.

This thesis deals with the poetry of Ukrainian translators of children's literature of the second half of XX – beginning of XXI centuries. It analyzes the language of Ukrainian translations English children's literature and translators' author style. The thesis studies the linguistic and stylistic features of Ukrainian translations of English children's literature, determines innovative features of translators creative handwriting as the defining characteristics of their individual language style.

The research gives an integral language and stylistic analysis of linguistic peculiarities of Ukrainian translations of English children's literature. It revealed basic principles of the translations stylistics and its influence on the selection of works for translation and the specific stylistic decisions.

The study provides with the comparative linguistics and stylistics analysis of original literary text and their translated variants on lexical and phraseological level and outlines the main stylistic peculiarities of literary texts translated variants. The investigation estimates translations according to their functional value in general, and their importance for the preservation and enrichment of the Ukrainian language and national culture in particular.

Key words: translation, literary translation, style, individual style, style of translation, literature, children's literature.

Підписано до друку 02.08.2011 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Наклад 100 прим. Зам. № 431
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26

